

УДК 338.48:663.2(4)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2025.3.4>

РОЗВИТОК ВИННОГО ТУРИЗМУ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Колісниченко Пауліна Тимофіївна

кандидат економічних наук, професор,
проректор з міжнародні діяльності,
WSHIU – Akademia Nauk Stosowanych w Poznaniu, Польща
ORCID ID: 0000-0001-6730-1236

Гурська Магдалена

магістр економіки, засновниця,
WSHIU – Akademia Nauk Stosowanych w Poznaniu, Польща
ORCID ID: 0000-0002-5208-1637

Гомон Поліна Олександрівна

здобувачка вищої освіти,
WSHIU – Akademia Nauk Stosowanych w Poznaniu, Польща
ORCID ID: 0009-0006-6890-3603

У статті проаналізовано розвиток винного туризму в регіонах Центральної Європи, зокрема у Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині. Указано, що винний туризм є перспективним напрямом розвитку ринку туристичних послуг. Зазначається, що винний туризм є тематичним видом туристичної діяльності, пов'язаним з ознайомленням з історією, технологією виробництва та культурою споживання вин у певному регіоні та їх дегустацією безпосередньо у виробника. Встановлено, що в останні роки у туристів зростає інтерес до тематичного туризму, зокрема до винного. У ході проведення дослідження було розглянуто виноробні практики у системі туристичного бізнесу. Зокрема, визначено, що виноробство, як туристичний ресурс, поєднує у собі культурну спадщину, гастрономію та стратегії сталого розвитку. Проведений компаративний аналіз виноробних регіонів Центральної Європи дав змогу не лише зіставити поточні стани винного туризму в різних країнах Центральної Європи, а й виокремити найуспішніші практики, які можуть бути адаптовані в інших регіонах. Представлено сучасні тенденції в еногастрономічному туризмі, зокрема slow tourism, локальність, органічне виробництво. Визначено вплив інноваційних форм туристичної діяльності на привабливість дестинацій та залучення міжнародних туристів. У процесі написання статті авторами було розглянуто європейський досвід щодо розвитку винного туризму з метою застосування таких практик в Україні. Резюмовано, що кожна країна розвиває свій унікальний модельний підхід до ено-туризму, та разом вони формують багатогранну карту Центральної Європи, де вино стає ключем до розуміння локальної ідентичності, традицій і майбутніх можливостей. Цей мультидисциплінарний ресурс вже сьогодні сприяє зміцненню місцевих економік, збереженню культурної спадщини та підвищенню туристичної привабливості регіону на світовій арені.

Ключові слова: туризм, еногастрономія, сталий туризм, локальність, виноробство.

Paulina Kolisnichenko, Magdalena Gorska, Polina Homon

WSHIU – Akademia Nauk Stosowanych w Poznaniu, Poland

DEVELOPMENT OF WINE TOURISM IN CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES

The article analyzes the development of wine tourism in the regions of Central Europe, specifically in Poland, the Czech Republic, Slovakia, and Hungary. It is indicated that wine tourism is a promising direction for the development of the tourist services market. It is noted that wine tourism is a thematic type of tourism activity related to familiarization with the history, production technology, and culture of wine consumption in a particular region, as well as tasting wines directly from the producers. It has been established that in recent years, tourists' interest

in thematic tourism, particularly wine tourism, has been increasing. During the research, winemaking practices within the tourism business system were examined. In particular, it was determined that winemaking, as a tourist resource, combines cultural heritage, gastronomy, and sustainable development strategies. A comparative analysis of winemaking regions in Central Europe allowed not only to compare the current state of wine tourism in various Central European countries but also to identify the most successful practices that can be adapted in other regions. Current trends in ecogastronomic tourism are presented, including slow tourism, locality, and organic production. The influence of innovative forms of tourism activities on the attractiveness of destinations and the engagement of international tourists was defined. In the course of writing the article, the authors reviewed European experiences in the development of wine tourism with the aim of applying such practices in Ukraine. It is summarized that each country develops its unique model approach to ecotourism, and together they form a multifaceted map of Central Europe, where wine becomes the key to understanding local identity, traditions, and future opportunities. This multidisciplinary resource already today contributes to strengthening local economies, preserving cultural heritage, and enhancing the tourist attractiveness of the region on the global stage.

Keywords: *tourism, enogastronomy, sustainable tourism, locality, winemaking.*

Вступ. Туризм відіграє значну роль в економічному розвитку країни і, відповідно, стає однією з найважливіших основ для формування іміджу та брендів територій. [1, с. 303]. Останнє десятиліття ознаменувалося підвищенням інтересу до тематичного туризму, зокрема до винного.

Винний туризм є важливим елементом двох галузей – виноградарсько-виноробної та туристичної. Для туристичної індустрії вино є суттєвим фактором привабливості туру, мотивом спеціальної подорожі, елементом харчування, лікування та розваг. Для виноробних підприємств винний туризм є одним зі способів привернути увагу до своєї торгової марки, завоювати довготривалу прихильність споживача, який познайомився із запропонованою винною колекцією, а також збільшити обсяги прямих продажів у дегустаційних залах та винних підвалах [2, с. 111].

Матеріали та методи. Винний туризм (енотуризм, вінітуризм) – галузь гастрономічного туризму, що має на меті відвідування виноробних центрів, погребів, вивчення історії виноробства, дегустацію і купівлю місцевих вин. Винний туризм діє як важіль для місцевої економіки: зі збільшенням туристичних пропозицій малі міста у внутрішніх районах отримують нові можливості для бізнесу та створення робочих місць. Присутність мандрівників протягом року є основним доходом для громади та місцевих підприємств [3].

Наразі винний туризм є масовим явищем. Енотуризм є великою справою в усьому світі, і він не демонструє жодних ознак уповільнення свого зростання. За даними Statista, у 2020 році світовий ринок винного туризму оцінювався у близько 8,7 мільярдів доларів США, коли пандемія коронавірусу (COVID-19) сильно вдарила по світовій індустрії туризму. Згідно з прогнозом, у 2030 році обсяг ринку енотуризму досягне майже 29,6 мільярда євро [3; 4].

Найбільш поширеною формою винного туризму є екскурсії на виноробні підприємства з дегуста-

цією вин у дегустаційних залах. Тут можна спробувати вина та коньяки з гарантією якості та автентичності. Під час екскурсій відвідувачі дізнаються багато цікавої інформації про вина регіону, історію виноробства, отримують навички правильного споживання вина. Туристам пропонують ознайомитися з технологічним процесом виробництва, спуститися в підвали з величезними бутами і бочками, познайомитися з таїнством дозрівання вина, дізнатися про унікальні традиції та асортимент вин і міцних напоїв конкретного господарства [2, с. 132].

Як особливий тематичний напрям культурно-пізнавального туризму варто розглядати еногастрономічні тури (система правил щодо правильного підбору вина до тієї чи іншої страви, щоб отримати в результаті приємне смакове поєднання). Під час такої подорожі туристи знайомляться з культурою споживання вина та його поєднанням з іншими гастрономічними продуктами та стравами, найчастіше із сиром, м'ясними та рибними делікатесами [5, с. 69].

Якщо раніше провідними DESTИНАЦІЯМИ залишалися країни Південної Європи, то нині зростає популярність Центральної Європи як нового напрямку еногастрономічного туризму. У контексті сталого розвитку виноробство перетворюється на багатофункціональний ресурс: туристичний, економічний, культурний.

Мета дослідження полягає у висвітленні сучасного стану винного туризму в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині та визначенні можливостей його інтеграції в український туристичний простір.

Методологічною основою дослідження є компаративний аналіз виноробних регіонів Центральної Європи, огляд наукової літератури, туристичних ресурсів, статистичних звітів, а також вивчення практик сталого туризму. У роботі використано якісний підхід: описові методи, аналіз локального досвіду.

Завдяки такому багаторівневому підходу, дослідження дає змогу не лише зіставити поточні стани

винного туризму в різних країнах Центральної Європи, а й виокремити найуспішніші практики, які можуть бути адаптовані в інших регіонах. Така комбінація методів дослідження забезпечує комплексний та глибокий аналіз винного туризму в Центральній Європі.

Результати. Коли мова заходить про винний туризм, уява зазвичай малює пагорби Тоскани, виноградники Бордо або сонячні долини Іспанії. Однак справжні поціновувачі вина дедалі частіше звертають увагу на менш відомі, але не менш захопливі виноробні регіони Центральної Європи. Ця частина континенту, що довгий час залишалася в тіні своїх західних сусідів, поступово відкриває світові багатство виноробної культури, глибокі традиції, а також унікальні сорти винограду, які не зустріти більше ніде.

Від лагідних схилів Моравії у Чехії до мальовничих виноградників Токаю в Угорщині, від старовинних винних погребів Словаччини до відроджених виноробних господарств Польщі – Центральна Європа сьогодні пропонує мандрівникові не лише дегустації, а й занурення у місцеву історію, гастрономію, і навіть народні традиції. Ці маршрути стають справжнім відкриттям як для досвідчених винних гурманів, так і для тих, хто тільки починає відкривати для себе цей світ [6, с. 4010].

У 2000-х роках Польща розпочала модернізацію виноробної галузі, що дало потужний імпульс до розвитку як якості продукції, так і винного туризму. Завдяки зміні кліматичних умов, технологічному прориву та ентузіазму нової генерації виноробів, країна повернула собі статус виноробного регіону, який вона колись мала ще в середньовіччі.

Основними винними регіонами стали Малопольське, Підкарпаття та Любуське воєводства. Тут сконцентровані як традиційні, так і сучасні виноробні, що пропонують туристам не лише дегустації, але й повноцінне занурення в культуру виноробства. Особливо популярним є регіон поблизу Кракова, де розташована одна з найвідоміших виноробень країни – “Srebrna Góra”. Цей виноробний комплекс, розташований біля монастиря камальдулів у Біловежі, поєднує органічне виноробство з історичною та духовною спадщиною місцевості. Тут туристам пропонують екскурсії виноградниками, дегустаційні сесії з місцевими сомельє та лекції про історію польського вина.

У Польщі активно розвивається інфраструктура винного туризму: проводяться щорічні винні фестивалі, як-от Festiwal Wina w Jasle (Фестиваль вина в Яслі), Winobranie w Zielonej Górze (Свято врожаю у Зелоній Гурі), створено офіційні винні маршрути, що поєднують виноробні з архітектурними пам'ятками,

середньовічними замками, етнографічними музеями та гастрономічними центрами. Наприклад, маршрут “Małopolski Szlak Winny” пропонує туристам мандрівку через живописні села, де можна скуштувати локальні сири, ковбаси й вина, створені за традиційними рецептами [7, с. 76–80].

Ще однією особливістю польського енотуризму є його доступність: багато виноробень – сімейні, гостинні й відкриті до спілкування. Вони радо приймають туристів, часто самі винороби проводять екскурсії, діляться секретами виробництва та особистими історіями.

Польща впевнено виходить на винну карту Європи, і для багатьох мандрівників вона стає неочікуваним, але приємним відкриттям у світі вина.

У Чехії винна культура особливо яскраво представлена в Південній Моравії – регіоні, де вино не просто напій, а глибоко вкорінена частина способу життя. Тут вино – це не лише предмет гордості, а й важливий елемент регіональної ідентичності, що формувався поколіннями виноробів і підтримується на рівні культури, освіти та навіть місцевого самоврядування.

Моравія – справжній рай для активних мандрівників, адже тут одна з найрозвиненіших в Європі інфраструктур велотуризму винними маршрутами. Система Moravian Wine Trails (Moravské vinařské stezky) охоплює понад 1200 км велосипедних доріжок, які проходять крізь виноградники, села, історичні центри, оглядові вежі та старовинні погребі. Туристи можуть легко поєднувати фізичну активність з гастрономічними враженнями, зупиняючись у фермерських виноробнях, що пропонують гостювання в стилі «від винограду до келиха» – із дегустаціями, обідами на терасах з краєвидом на виноградники й проживанням у сімейних пенсіях [8, с. 129–131].

Особливої уваги заслуговують традиційні винні погребі – sklepy, які часто мають історію в кілька століть. У багатьох селах, таких як Petrov-Plze, Vrbice, Pavlov або Šatov, погребі оформлені в оригінальному моравському стилі: з розписами, дерев'яними дверима, глиняними стінами й іноді навіть підземними тунелями, видовбаними в крейдяних пагорбах. Сьогодні багато з них перетворено на туристичні об'єкти, де можна не лише продегустувати вино, а й дізнатися про традиційні методи виробництва, послухати історії місцевих виноробів і навіть взяти участь у зборі врожаю або осінньому пресуванні.

Крім сезонних заходів, таких як Den otevřených sklepů (День відкритих погребів) або Vinobraní (Свято збору винограду), Моравія активно розвиває винну культуру як частину місцевої ідентичності й

освіти. У школах і муніципалітетах проводять тематичні заходи, курси, екскурсії. Виноробство – це частина спільного життя громади, важливий економічний та культурний чинник.

Таким чином, Моравія не просто пропонує туристам якісне вино – вона відкриває двері до цілого світу, в якому традиція, природа і сучасний туризм гармонійно зливаються в одне. І саме тут можна відчувати, що вино – це не лише те, що в келиху, а й те, що в серці місцевих людей.

Словаччина, хоч і не така відома на винній мапі Європи, як її сусіди, стрімко набирає обертів у сфері енотуризму. Винний туризм тут набуває камерного, душевного формату з акцентом на автентичність, спадкоємність традицій і близькість до природи. Вино в Словаччині не тільки продукт, а й форма культурного вираження – з глибокими регіональними коренями та тісним зв'язком з місцевими громадами.

Основні осередки винного туризму зосереджені у двох регіонах – Токайському на сході та Західній Словаччині, зокрема у містечках Модра, Пезінок, Святий Юр, Трнава. У Токайському регіоні, який Словаччина ділить з Угорщиною, виробляють унікальні вина з автохтонного сорту Furmint, що славиться як сухими, так і солодкими варіантами – зокрема, токайським асу. Тут активно розвиваються винні підземні маршрути, де туристи можуть відвідати середньовічні погребі, видовбані в туфі, вік яких сягає кількох століть. Деякі з них – багаторівневі, з природною вентиляцією і сталим мікрокліматом, що створює ідеальні умови для витримки вина.

У Західній Словаччині, особливо в районі Малих Карпат, домінують сімейні виноробні з довгою історією, багато з яких передаються у спадок. Тут виноробство поєднується з органічними методами виробництва, мінімальним втручанням і використанням традиційних сортів – таких як Veltlínske zelené, Frankovka modrá, Rulandské šedé [9, с. 59–60]. Туристи мають змогу не лише продегустувати вина, але й поспілкуватися з виноробами, побачити весь процес виробництва на власні очі й навіть допомогти під час збору врожаю.

Справжнім магнітом для відвідувачів є виннокультурні події, які поєднують гастрономію, фольклор і мистецтво. Особливо популярними є щорічні дні відкритих погребів (Deň otvorených pivníc), коли десятки виноробів у Модрі, Пезінку та околицях відкривають свої двері для тисяч гостей. Окрім дегустацій, відвідувачам пропонують майстер-класи з сомельє, гастрономічні пари, музичні виступи, художні виставки та народні ремесла – гравіювання по дереву, виготовлення кераміки, традиційне ткацтво.

Інший цікавий напрям – еноосвітні заходи, які проводять у співпраці з університетами, виноробними асоціаціями та місцевими громадами. Все більше виноробень пропонують спеціалізовані тури, лекції про біодинаміку, екскурсії для дітей (без дегустацій, але з освітнім фокусом), а також тури для професіоналів.

Таким чином, Словаччина формує унікальну модель винного туризму, де природна краса, жива традиція й тепла атмосфера поєднуються в цілісний досвід. Це країна, де кожна дегустація – це не лише про смак, а й про історію, людину та ландшафт, у якому вона живе і працює.

Угорщина – одна з найстаріших виноробних країн Європи, з винною історією, що сягає часів Римської імперії. Сьогодні вона приваблює мандрівників не лише якісними винами, а й унікальним поєднанням енотуризму, термальних курортів, багатогранної історії та вишуканої національної кухні.

Винна карта країни охоплює понад 20 офіційних виноробних регіонів, з яких найбільш відомими є Токай, Егер і Вілландь.

Токай – «вино королів, король вин». Токайський регіон на північному сході Угорщини – всесвітньо відоме джерело солодкого вина Tokaji Aszú, яке пили французькі та польські королі, а Людовик XIV назвав його «вином королів». Виноградники Токаю зберігають багатовікову традицію виробництва вина з благородною пліснявою Botrytis cinerea, що забезпечує неповторну глибину смаку та здатність до витримки. Туризм у Токаї базується на відвідуванні історичних підвалів, дегустаціях з місцевими виноробами, а також на осінньому фестивалі Tokaj Harvest Days, який щороку збирає гостей з усієї Європи. Сьогодні Токай відкриває нову сторінку – у регіоні розвивається виробництво сухих вин з Furmint і Hárslevelű, ігристих вин і органічних лінійок, що приваблюють молодих туристів і гурманів [10].

Егер – земля «Бичої крові» та барокової спадщини. У центральній частині країни розташоване місто Егер – історичний центр, знаний своєю фортецею, бароковими будівлями та вином Egri Bikavér («Бича кров»). Це купажоване червоне вино стало не лише візитівкою регіону, а й прикладом успішного регіонального брендингу, що поєднує романтичну легенду з впізнаваним стилем. Туристи тут можуть спробувати Bikavér у мальовничій долині Szépasszonyvölgy («Долина красивої жінки»), де в скелястих стінах видовбані десятки винних погребів, що пропонують дегустації з локальними сирами й стравами.

До винного досвіду в Егері часто додається релакс у термальних купальнях, розташованих

прямо в історичному центрі міста – унікальне поєднання культури, оздоровлення й гастрономії.

Вілланы – південна перлина червоних вин. На півдні, біля кордону з Хорватією, розташований регіон Вілланы, що славиться своїми потужними, витонченими червоними винами – насамперед з сортів Kékfrankos (Blaufränkisch) і Cabernet Franc, останній навіть отримав офіційне позначення походження як Villányi Franc. У Вілланы активно розвивається сучасна архітектура виноробень, які гармонійно вписуються в ландшафт, поєднуючи традицію й інновацію. Особливо популярною стала винна дорога Villány-Siklós, яка пропонує туристам маршрут з дегустаціями, відвідуванням старих винних льохів, відпочинком у термальних басейнах у Сіклоші та відвідуванням історичного замку.

Вино + термальні води + кухня = формула успіху. Що робить Угорщину особливо привабливою для енотуризму – це інтегрованість винної культури з іншими аспектами національної ідентичності: термальні курорти (як у Будапешті, Егері, Сіклоші, Гайдусобосло), багата кухня з угорським гуляшем, паприкашем і печеними ковбасами, культурні фестивалі, а також добре розвинена інфраструктура для туристів – готелі при виноробнях, організовані маршрути, навігація та багатомовний сервіс [11, с. 1600].

Таким чином, Угорщина пропонує цілісний винно-туристичний досвід, де кожен регіон – це не просто географія, а цілий мікросвіт із власною історією, смаком і ритмом життя. Загальні риси винного туризму в регіоні: slow tourism, екологічність, поєднання з культурними елементами (фольклор, кухня, архітектура). Місцеві громади активно залучаються до процесу. Важливою є роль жіночого підприємництва та молодіжних ініціатив у винному туризмі.

Висновки. Винний туризм у Центральній Європі сьогодні постає як потужний туристичний, економічний та культурний ресурс, що значно виходить за рамки традиційних подорожей. Завдяки поєднанню історії, гастрономії, активного відпочинку та автентичності, регіон приваблює різноспрямовану аудиторію – від досвідчених сомельє до сімейних мандрівників та велоентузіастів.

Польща показує, як сучасна модернізація й органічний підхід можуть відродити історичні виноробні регіони й залучити туристів через сімейні погребі, фестивалі та винні маршрути «від серця до келиха».

Чехія, зокрема Південна Моравія, демонструє успішну модель інтеграції велотуризму, фермерського гостювання та збереження традиційних sklepů, перетворюючи сільські громади на живі культурні осередки.

Словаччина обрала шлях камерності: камерні сімейні господарства, натуральні вина та підземні середньовічні маршрути, поєднані з мистецькими й освітніми подіями, створюють глибоку емоційну близькість гостей й землі.

Угорщина вдало інтегрувала свої термальні курорти з винними маршрутами – від світової слави Токаю до легенд Егеру і червоних шедеврів Вілланы, пропонує винно-гастрономічні тури з відпочинком у гармонії тіла та духу.

Кожна з цих країн розвиває свій унікальний модельний підхід до енотуризму, та разом вони формують багатогранну карту Центральної Європи, де вино стає ключем до розуміння локальної ідентичності, традицій і майбутніх можливостей. Цей мультидисциплінарний ресурс вже сьогодні сприяє зміцненню місцевих економік, збереженню культурної спадщини та підвищенню туристичної привабливості регіону на світовій арені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kozhukhivska R., Parubok N., Petrenko N., Podzihun S., Udovenko I. Methods of assessment of efficiency of creating regional innovative clusters for dynamic development of economics. *Investment Management and Financial Innovations*. 2017. № 14 (3). P. 302–312. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.14\(3-2\).2017.01](https://doi.org/10.21511/imfi.14(3-2).2017.01)
2. Іванов С. В., Домарецький В. О., Басюк Д. І. Винний туризм. Кам'янець-Подільський : Сисин О.В., 2012. 472 с.
3. Винний туризм. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. 2025. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Винний_туризм (дата звернення: 09.03.2025).
4. Industries & Markets. *Statista*. 2025. URL: <https://www.statista.com/studies-and-reports/industries-and-markets> (дата звернення: 09.03.2025).
5. Горшкова Л. О. Розвиток винного туризму як спеціалізованого виду туристичної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 17, Ч. 1. С. 68–71.
6. Chinnici G. Wine tourism and sustainability in Europe. *Sustainability*. 2018. №10 (11). P. 4106.
7. Pabian A. Enotourism in Poland – new directions of tourism development. *Turystyka i Rozwój Regionalny*. 2020. № 14. P. 75–82.
8. Hall C. M., Sharples L. Food and Wine Festivals and Events Around the World. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2008. 404 p.

9. Kovács B. Wine and identity in Hungarian Tokaj. *Central European Journal of Regional Development*. 2022. 287 p.
10. Wine Routes in South Moravia. *Czech Tourism*. 2024. URL: <https://www.czechtourism.com> (дата звернення: 09.03.2025).
11. Štefko R., Bavorová M. Wine Tourism Development in Slovakia: The Role of Regional Marketing. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2015. №63 (5). P. 1599–1607.

REFERENCES:

1. Kozhukhivska, R., Parubok, N., Petrenko, N., Podzihun, S., & Udovenko, I. (2017). Methods of assessment of efficiency of creating regional innovative clusters for dynamic development of economics. *Investment Management and Financial Innovations*, 14 (3), 302–312. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.14\(3-2\).2017.01](https://doi.org/10.21511/imfi.14(3-2).2017.01)
2. Ivanov, S.V., Domaretskyi, V. O., & Basiuk, D. I. (2012). Vynnyi turizm [Wine Tourism]. Kamianets-Podilskyi: Sysyn O.V. [in Ukrainian]
3. *Wikipedia – the free encyclopedia*. Vynnyi turizm. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Vynnyi_turizm (accessed: 09.03.2025) [in Ukrainian]
4. *Statista*. Industries & Markets. URL: <https://www.statista.com/studies-and-reports/industries-and-markets> (data zvernennia: 09.03.2025)
5. Horshkova, L.O. (2018). Rozvytok vynnogo turyzmu yak spetsializovanoho vydu turystychnoi diialnosti [Development of wine tourism as a specialized type of tourist activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 17, 1, 68–71 [in Ukrainian].
6. Chinnici, G. (2018). Wine tourism and sustainability in Europe. *Sustainability*, 10 (11), 4106.
7. Pabian, A. (2020). Enotourism in Poland – new directions of tourism development. *Turystyka i Rozwój Regionalny*, 14, 75–82.
8. Hall, C. M., & Sharples, L. (2008). Food and Wine Festivals and Events Around the World. Oxford: Butterworth-Heinemann.
9. Kovács, B. (2022). Wine and identity in Hungarian Tokaj. *Central European Journal of Regional Development*, 287.
10. *Czech Tourism*. Wine Routes in South Moravia. URL: <https://www.czechtourism.com> (accessed: 09.03.2025)
11. Štefko, R., & Bavorová, M. (2015). Wine Tourism Development in Slovakia: The Role of Regional Marketing. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63 (5), 1599–1607.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2025